El cafè, l'aroma d'ultramar

NEGRE, INTENS I CARREGAT D'HISTÒRIA

Edifici ocupat per «La Catalana» propietat de los señores Martín y Ferrer

Molt més que una beguda, **el cafè és cultura, és economia, és un costum arrelat i un llegat d'anada i tornada**. Procedent del Corn d'Àfrica, el seu cultiu es va expandir a Amèrica al segle XVIII on va arrelar amb força. Alguns indians catalans, com Josep Guardiola i Grau, a Guatemala, procedent de l'Aleixar, hi van veure una gran oportunitat econòmica. Allà, el cafè es va convertir en un producte clau, amb milions de plantes conreades i una indústria que va transformar paisatges i fortunes.

Més enllà de la tassa i la rutina diària, **el cafè ha jugat un paper central en la història econòmica i social del món,** ha connectat continents i ha unit persones d'orígens ben diversos. És un dels productes agrícoles més comerciats globalment i un motor de desenvolupament per a molts països d'Amèrica Llatina i d'Àfrica. Culturalment, ha estat -i encara és- **punt de trobada i font d'inspiració:** les cafeteries han esdevingut escenari de tertúlies literàries, acords comercials, discussions polítiques i moviments socials.

Torrefactoria de cafè d'Esteve Masdeu a Cuba, un català d'Amèria procedent de Corbera d'Ebre.

ESTIMULANT, DIGESTIU I SOCIALITZADOR

Prendre cafè després de menjar ha esdevingut un hàbit molt arrelat, especialment al migdia. Més enllà del gust i l'aroma, aquesta pràctica respon a diversos motius: el cafè ajuda a contrarestar la somnolència que sovint apareix després d'un àpat abundant, estimula la digestió i reactiva el cos i la ment per continuar la jornada. A més, la pausa del cafè és també un moment de transició cap a la sobretaula, afavoreix la conversa i allarga la trobada. És un petit ritual que combina plaer, necessitat i socialització.

ELS ORÍGENS I LA SEVA ARRIBADA A AMÈRICA

El cafè es va difondre primer pel món àrab, on va arrelar profundament com a beguda i com a espai de socialització. Des d'allà **va arribar a Europa a través de Venècia, on es va obrir la primera cafeteria del Vell Continent.** Aviat, aquests establiments es van estendre per Itàlia i la resta d'Europa, esdevenint centres d'intercanvi intel·lectual i de vida social, a l'estil de les cafeteries àrabs però adaptades al gust i l'estètica europeus. El cafè es va convertir així en **símbol de sofisticació, modernitat i cosmopolitisme.**

A Amèrica, la història del cafè comença al segle XVIII, escrivint un capítol clau en l'expansió global de la beguda. L'arribada al Nou Món va comportar **transformacions profundes en l'agricultura, la cultura i les dinàmiques socials** de moltes regions.

La introducció més coneguda és la de Gabriel de Clieu, un capità de la marina francesa, que va portar una planta de cafè a l'illa de Martinica l'any 1720. Gairebé simultàniament, el cafè es va estendre a altres zones d'Amèrica del Sud i Central, com el Brasil, Colòmbia o Venecuela, a través de diverses rutes colonials i comercials.

Al clima tropical de l'Amèrica Llatina, el cafè va trobar les condicions ideals per créixer: **terres altes, sòls fèrtils i microclimes diversos.** Això va afavorir una expansió espectacular del cultiu al llarg dels segles XVIII i XIX, i va convertir el cafè en un dels principals motors econòmics d'aquests països.

Gravat que representa al capità naval francès Gabriel de Clieu portant la planta del cafè a la Martinica l'any 1720 (Font: educahistoria).

Josep Gardiola i Grau.

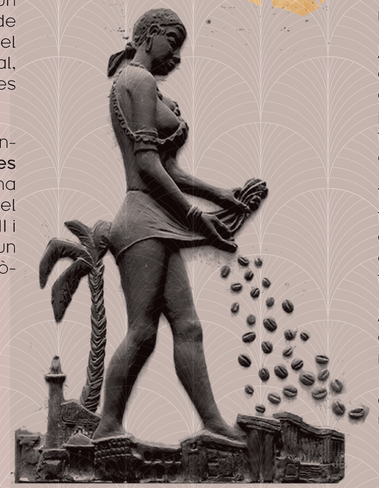

L'INDIÀ GUARDIOLA I EL CAFÈ

Josep Guardiola i Grau és l'indià més famós relacionat amb el cafè, que conreava a la seva finca El Chocolà de Guatemala. Allà va patentar la famosa torradora de cafè Guardiola, que encara s'utilitza avui en dia. Amb la seva fortuna, va finançar un cementiri pel seu poble l'Aleixar, a Tarragona, i la seva vídua, Roser Segimon, va finançar La Pedrera de Gaudí, la plaça de la Monumental i la sala de festes La Paloma.

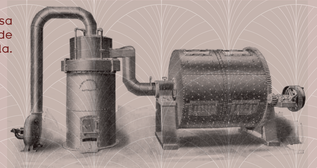

La famosa torradora de cafè Guardiola.

LES CAFETERIES, ESPAIS DE TROBADA I CULTURA

Des de la seva aparició a ciutats com Venècia, París i Londres, les cafeteries van esdevenir autèntics **centres de vida social i cultural.** No eren només establiments on prendre una beguda exòtica, sinó espais on es compartien idees, es discutien afers polítics i es gestaven moviments intel·lectuals i artístics.

Casa Milà. (La Pedrera).

A Londres, el cafè va tenir un paper tan central en els cercles comercials que la mateixa Borsa de Valors va néixer en una cafeteria, on comerciants i financers es reunien per tancar tractes mentre prenien una tassa. Aquestes trobades, més enllà de l'àmbit personal, teixien la xarxa econòmica de la ciutat i, per extensió, de l'imperi britànic.

Plaça de toros Monumental de Barcelona.

També esdevingueren **llocs d'inspiració literària:** escriptors i periodistes hi trobaven material humà i ambient per a les seves obres, i sovint era en aquestes sales on es discutien, s'escrivien i fins i tot es publicaven els primers textos.

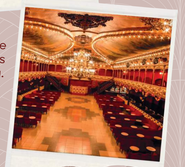

Sala de festes La Paloma.

Al Nou Món, especialment a Sud-amèrica, **el cafè va adquirir un valor profundament social.** En molts països de la regió, la tassa de cafè és símbol d'hospitalitat i d'amistat. Les cafeteries i tertúlies encara són avui espais de reunió on les converses s'allarguen i es comparteix molt més que una beguda: es construeixen vincles, s'intercanvien idees i es mantenen vives les tradicions.